

FANGELSISMÁLASTOFNUN RÍKISINS

Velferðarnefnd Alþingis

Austurströnd 5 170 Seltjarnarnesi
sími: 520 5000 bréfasími: 520 5019
fms@fangelsi.is www.fangelsi.is

14. nóvember 2019

1911131

Fangelsismálastofnun vísar til frumvarps til laga um breytingu á barnaverndarlögum og almennum hegningarlögum (eftirlit með barnaníðingum) þar sem kveðið er á um ýmsar leiðir til að haga eftirliti með þeim sem dæmdir hafa verið fyrir kynferðisbrot gegn börnum.

Margt er óljóst í frumvarpinu, þ.e. með hvaða hætti eigi að framkvæma s.k. áhættumat gagnvart þeim sem eru grunaðir eða dæmdir fyrir að hafa brotið gegn börnum, hvaða aðilar eigi að framkvæma matið, á hvaða tíma o.s.frv. Talað er um tiltekna menn sem barnaníðinga en óljóst er hvað í því felst, þ.e. hvort það hugtak eigi við um alla þá sem hafa verið dæmdir fyrir kynferðisbrot gegn börnum eða þá sem eru skilgreindir með barnagirnd en ekki eru allir sem hafa brotið gegn börnum með barnagirnd. Þá er talað um menn sem teljast *líklegir* til að brjóta af sér á ný en ekki er ljóst hvað átt sé við með því. Einnig er kveðið á um upplýsingar sem Fangelsismálastofnun skuli veita Barnaverndarstofu, þ.á.m. gögn sem til séu frá heilbrigðisstarfsmönnum án þess þau séu tiltekin nánar.

Í frumvarpinu segir að bendi niðurstöður mats samkvæmt lögum um meðferð sakamála til þess að veruleg hættu sé talin stafa af viðkomandi einstaklingi og í refsidómi sé kveðið á um áframhaldandi ráðstafanir í öryggisskyni eftir að afplánun ljúki skuli Barnaverndarstofa og Fangelsismálastofnun eiga samstarf um úrræði gagnvart þeim meðan á afplánun og reynslulausn varir. Svo virðist sem gert sé ráð fyrir að áhættumat sé gert áður en refsidómur er kveðinn upp en það er ómögulegt þar sem áhættumat byggir á því að brot hafi verið framið. Er hér mögulega verið að líkja áhættumati saman við geðmat eða annað sambærilegt mat sem unnt er að leggja fram við meðferð máls fyrir dómi. Auk þess telur Fangelsismálastofnun að í þessu sambandi sé ekki horft til þess að áhættuþættir eru margir hverjir breytilegir og því getur ýmislegt breyst frá því að dómur er kveðinn upp og þar til afplánun lýkur. Því er almennt talið að ekki skuli líða langur tíma frá gerð áhættumats þar til ákvarðanir eru

teknar. Markmið afplánunar er að draga úr áhættuþáttum og styrkja verndandi þætti og þannig draga úr ítrekun brota. Þannig geta fangar t.d. undirgengist sálfræðimeðferð meðan á afplánun stendur, þeir geta stundað nám, eflt samskipti við fjölskyldu, fengið vinnu að afplánun lokinni o.þ.h. en allt eru þetta breytilegir þættir sem geta haft áhrif á niðurstöðu áhættumats. Er því líklegt að niðurstaða áhættumats sem framkvæmt er strax eftir að dómur er kveðinn upp eða við upphaf afplánunar sé önnur en niðurstaða mats sem framkvæmt er við lok afplánunar eins og Fangelsismálastofnun gerir. Tilgangur áhættumats er að skoða hvaða áhættuþættir (static and dynamic/óbreytanlegir og breytanlegir áhættuþættir) og verndandi þættir eru til staðar hjá einstaklingum til að veita þeim möguleika á breytingum en á öllum stigum afplánunar er boðið upp á þjónustu til að vinna með þessa þætti.

Í frumvarpinu er lagt til að unnt verði að veita Barnaverndarstofu upplýsingar um lok afplánunar og reynslulausn, þau skilyrði sem sett eru í refsidómi fyrir reynslulausn sem og fyrirhugaðan dvalarstað. Að mati Fangelsismálastofnunar er skráning einstaklinga ein og sér ekki talin ráðleg ef ekki á að fylgja meðferðarinngríp, sé slíkt talið nauðsynlegt. Slíkt gæti dregið úr möguleika manna á farsælli endurkomu út í samfélagið eftir að hafa unnið úr sínum áhættuþáttum og styrkt verndandi þætti. Tilfinningarök og ótti um að einstaklingur geti á einhverjum tímapunkti brotið af sér á ný þrátt fyrir að hafa sinnt meðferð og gert jákvæðar breytingar geta möguleika dregið úr líkum á að einstaklingur komist af skrá yfirvalda en með því gæti mögulega verið að ýta undir áhættuhegðun hans.

Markmið með frumvarpinu er að tryggja öryggi barna en rannsóknir hafa sýnt að hert eftirlit með einstaklingum sem brjóta kynferðislega gegn börnum hefur ekki skilað tilætluðum árangri (þ.e. að draga úr ítrekunartíðni). Þannig hafa lög sem sett hafa verið erlendis, s.s. Megan's Law í Bandaríkjunum og fela í sér aukið eftirlit og skráningu með einstaklingum sem hafa brotið kynferðislega gegn börnum ekki skilað tilætluðum árangri. Skráning kynferðisbrotamanna getur aftur á móti ýtt undir fordóma, stimplun og dregið úr möguleikum einstaklinga á að aðlagast farsælega aftur út í samfélagið. Að sama skapi getur ákveðið orðfæri haft skaðleg áhrif, s.s. að kalla tiltekinn hóp einstaklinga barnaníðinga, morðingja o.s.frv. en slíkt getur mögulega ýtt undir afbrotahegðun þeirra.

Fangelsismálastofnun leggst ekki gegn því að unnt verði að hafa eftirlit með mönnum eftir að afplánun og/eða reynslulausn lýkur en eftirlit eitt og sér er ekki til

Þess fallið að ná fram þeim markmiðum sem til er ætlast, þ.e. að draga úr ítrekunartíðni. Þannig er mikilvægt að viðeigandi meðferð og stuðningur fylgi eftirliti. Þá má eftirlitið ekki vera það mikið að menn eigi erfðara með að fóta sig í samfélaginu á ný en mjög stíft eftirlit með þeim sem niðurstaða áhættumats sýnir að þurfi ekki svo mikið eftirlit getur mögulega valdið skaða. Að mati Fangelsismálastofnunar er mikilvægt að skoða einnig önnur úrræði sem rannsóknir hafa sýnt að virki, þ.e. að leggja meiri áherslu á forvarnir og úrræði fyrir einstaklinga sem hafa hugsanir, langanir og hvatir til barna þannig að þeir geti leitað sér aðstoðar áður en þeir brjóta af sér.

e. u.

